

2. Бабанский Ю.К. Педагогика – М.: Просвещение, 1993.
3. Выготский Л.С. Педагогическая психология: Краткий курс.– М., 1926.
4. Кондрашова Л.В. Методика подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися. – М.: Прометей, 1990.
5. Кондрашова Л.В. Педагогическое взаимодействие, сотрудничество и сотворчество как один из подходов к организации вузовского обучения. // Процесс обучения в высшей школе. - Кривой Рог, изд. "И.В.И." – 2000.
6. Мышление учителя / Под ред. Ю.Н.Кулюткина, Г.С.Сухобской. – М., 1990.

Г.С.Мясоєд

УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ

В статтє представлен материал о методах и способах повышения эффективности самостоятельной работы учащихся при изучении английского языка, рассмотрены практические моменты проведения уроков.

The article deals with material about methods and ways of efficiency improvement of the independent pupils' work at the English language learning, also are examined the practical moments of the lessons' practice.

Всеохоплююча реформа загальноосвітньої школи поставила завдання виробити у школярів самостійний спосіб мислення. Необхідно сформуванати у учнів прагнення до самостійної праці, навчити їх орієнтуватися в великому потоці інформації, самостійно здобувати знання,

користуючись раціональними засобами роботи з книгою та іншими джерелами інформації, узагальнювати різні матеріали і давати їм оцінку.

Більшість вчителів домагаються достатньої ефективності самостійної роботи шляхом чіткої її організації в учбовий та позаучбовий час. Вони навчають дітей планувати своє висловлювання, вміти порівнювати, аналізувати, виділяти головне в тексті підручника тощо.

В процесі формування у школярів навичок та прийомів самостійної роботи велику роль відіграє роль вчителя. Саме вчитель має планувати цю діяльність учнів. На прикладі викладання іноземної, а саме, англійської мови, цей план може складатися із таких складових: 1) розробка плану серії уроків; 2) аналіз змісту тематичних текстів, вправ; 3) визначення логічних та мовних зв'язків підручника та статей з газет; 4) міжпредметні зв'язки, а також події, пов'язані з життям країни, школи. Після цього вчитель намічає форми самостійної роботи: індивідуальної та колективної.

Дуже важливо, щоб вчитель вже на ранньому етапі приділяв серйозну увагу тому, чи вміє учень уважно слухати, повторювати, порівнювати, доказувати. В разі необхідності вчитель має допомогти учневі зорієнтуватися. Так, при описанні малюнка можна дати пораду з чого почати, як логічно розвинути думку, чим завершити розповідь, як користуватися зразками при описі. Коли учні складають оповідання, треба зорієнтувати їх на те, що воно обов'язково повинно мати три взаємопоеднані частини: вступ, основну частину та логічне завершення, які фрази-кліше можна при цьому вживати.

Важливо навчити учнів правильно користуватися словником, що має полегшити їх роботу з текстами. Подібні поради-пам'ятки доцільно розмішувати на стендах у класі. Учні мають нагоду користуватися ними при підготовці тогочасного чи іншого завдання. На уроках також застосовуються різні

картки-опори, ключові слова, плани-схеми та ін. Така допомога з боку вчителя вкрай необхідна учневі, щоб сформував у нього правильні прийоми самостійної роботи та способи раціонального підходу до вирішення тих чи інших питань, які постають перед учнем у ході підготовки до уроку. Наприклад, при виконанні завдання по темі "Подорожі" в 7-му класі по підручнику В.М.Плахотника і відповіді на запитання: What does traveling mean for you? школярам пропонується наступний план:

Where do you prefer to go?

Why do you travel?

What way of traveling do you prefer?

In what season do you like to travel?

I like traveling because...

В залежності від рівня підготовки, в такій картці учням можуть даватися слова для підстановки. По підручнику В.М.Плахотника для 6-го класу по темі "Сім'я" можна допомогти учням скласти висловлювання за таким планом, відповідаючи на запитання:

Do you have a family?

What is your mother?

Where does she work?

What is your father?

Where does he work?

Do you have a sister or a brother?

Do you like your family?

Зазвичай по темі складається декілька таких карток, за допомогою яких діти мають змогу говорити про різні проблеми, на будь-які теми, правильно формулюючи свої висловлювання. Школярі приймають активну участь у підготовці подібних дидактичних матеріалів.

Далеко недостатньо тільки організувати самостійну роботу учнів, не менш важливо добитися того, щоб дітям було дійсно цікаво. Роботу вчителя можна вважати успішною

тільки тоді, коли учні проявляють постійне бажання удосконаливатися в іноземній мові.

На уроках та у позакласній роботі для розвитку навичок самостійної роботи та з метою удосконалення мовних здібностей можна використовувати різний додатковий матеріал. Один з кращих виховних ефектів має газета: в ній є інформація про поточні події, про те, що добре відомо учням, зрозуміло і цікаво для них. Частіш за все використовується газета "Moscow News" або "Digest". Іноді для доведення своїх думок та обговорення тем, що близькі учням, використовують матеріали місцевих газет. Наприклад, це найбільш визначні події, які відбуваються у місті. При обговоренні теми "Охорона природи" у старших класах до матеріалів уроку можуть залучатися статті, що стосуються екологічної ситуації у нашому місті, формуючи таким чином, з одного боку, навички самостійної роботи з додатковим матеріалом, а з іншого, - здатність мислити незалежно і дбайливо ставитися до природи. Знайомлячись з темою "Спорт" в 7-му класі учням важливо не тільки представити нову лексику, а при її використанні спиратися на ті спортивні події, що близькі учням. Тобто, це може бути інформація і результати з останніх спортивних змагань, які проходили у місті або відбувалися між командами різних шкіл. Обговорення саме такого плану викликає живу зацікавленість учнів і сприяє розвитку мовних навичок.

Вчителю треба мати на увазі, що учням, особливо на середньому етапі навчання, не завжди легко самостійно зорієнтуватися у газетному тексті, працювати з ним. Тому доцільно запропонувати наступний план роботи з матеріалом:

What information does the article give?

Name the places, mentioned in the article.

What figures are there? What do they mean?

Prove (say) that...

Read the article, answer the questions and give examples to illustrate your answer.

Учні оволодівають необхідними мовними зразками:

I have read the article ... published in "Digest" in number ... on page...

The material is about...

The writer pays attention to...

I have read the article with great interest because...

There are some facts (figures, pictures)...

I must say (I think) that...

Результатом такої цілеспрямованої роботи є вміння школярів систематизувати учбовий матеріал і на основі міжпредметних зв'язків цікаво розповідати про своє місто, про його культурне, суспільне, спортивне життя, а також про події, що відбуваються у світі.

В організації самостійної роботи і, в тому числі, при роботі з газетою, дуже важливо брати до уваги принцип послідовності, посильності.

Доцільно починати знайомити учнів з газетою уже у 7-му класі. Спочатку діти роздивляються фотографії, читають підписи до них. З самих перших кроків роботи з газетою треба звертати увагу на розвиток у школярів мовної догадки по словоформуючим елементам, вміння розуміти інтернаціональні слова.

Від уроку до уроку завдання поступово ускладнюються: учням пропонується описати малюнки, фотографії, карикатури. Наприклад, школярі отримують завдання прочитати і переказати зміст замітки до якої-небудь фотографії. Даються ключові слова, потім діти передають зміст згідно плану, який пропонує вчитель.

У старших класах практикується реферування статті, бесіда по прочитаному, іноді переклад (вибірково). Систематичне проведення обговорення політичних та

економічних подій сприяє розвитку іноземного мовлення та вміння самостійно працювати.

Але для того, щоб учні без особливих складнощів могли упоратися з такого роду завданнями, перед цим слід організувати підготовчу роботу: познайомити з газетними реаліями, географічними назвами, скороченнями тощо. В допомогу школярам готуються таблиці, картки-підказки. Крім того, учні виконують такі вправи, котрі допомагають їм передати зміст прочитаного: підкреслити у статті слова, які висловлюють головну думку; передати основний зміст статті одним реченням (або декількома) – в залежності від об'єму статті.

Ця робота проводиться більш ефективно, коли беруться до уваги інтереси та здібності учнів. Обираються ті чи інші коментатори по різним питанням: мистецтво, політика, економіка, наука, спорт, цікаві події. Іноді учні міняються ролями, наприклад, спортивний коментатор стає політичним оглядачем. Це дозволяє розширити кругозір школярів, вирішити загальноосвітні завдання, і, таким чином, підвищити рівень практичного володіння мовою.

Вміло організована самостійна робота сприяє формуванню важливої риси характеру – ініціативності. Велике значення мають заходи, які готуються дітьми самостійно і стають традиційними, - це є результат великої позакласної роботи по іноземній мові. Наприклад, проведення тижня акторської майстерності, коли школярі різних вікових категорій приймають участь у постановці казок, а більш дорослі – навіть і п'єс. Зазвичай, такі заходи дуже подобаються дітям і вони охоче готуються до них.

У 9-му класі починається більш детальне знайомство з Англією: учні узнають про визначні місця Лондона, про видатних особистостей. Як один із різновидів позакласної самостійної роботи може бути підготовка дев'ятикласниками разом із молодшими школярами здійснення захоплюючої

подорожі по Англії. Для цього вони підбирають матеріал у бібліотеці, готують виступи, разом обговорюють їх. Старшокласники готують вечір, присвячений різноманітним англійським традиціям: випускають газети, розігрують сценки, розповідають історії, пов'язані з проведенням того чи іншого свята. До них у гості приходять учні 7-го класу, які вже знайомі з деякими цікавими місцями Лондона, але мають не такі детальні відомості про нього.

На вчителя покладено ще одне важливе і непросте завдання: зробити батьків своїми помічниками. Батькам потрібно бути знайомими з сучасними вимогами до предмету, знати про необхідність виховання в дітях з перших кроків свідомого, відповідального відношення до навчання, бажання приймати активну участь у спільній роботі класу, бути уважними до всього, що говорить вчитель, утримувати в пам'яті почуте, для того, щоб вдома правильно виконати завдання. Це, безперечно, приносить користь для розвитку у школярів вмінь та навичок, необхідних для опанування іноземною мовою.

Вирішальну роль відіграє сам підхід вчителя до роботи: він має бути вимогливим та, разом з тим, поєднуватися з вмінням створити добрий клімат для спілкування на уроці.

Мистецтво вчителя – привити дітям любов до свого предмета. Можливо це за умов творчої, захоплюючої праці. Якщо в школі існує кружок іноземної мови, то на його заняттях учні мають змогу допомогти в оформленні кабінету та виготовленні посібників. Потрібно навчати школярів бути спостережливими уже з початкових класів. При вивченні теми “Рідний край”, вчитель запитує дітей, чи знають вони назви дерев, які ростуть навколо школи і як вони звучать англійською мовою, як називаються птахи, котрі живуть на Україні, які звірі є в наших лісах тощо? А головне, як про все це розповісти англійською мовою?

І учні, і вчитель проводять велику роботу. Спочатку діти самі шукають відповіді на запитання, розпитують дорослих, працюють у бібліотеці. Потім разом з вчителем відбирають необхідну лексику: знаходять в україно-англійському словнику назви квітів, овочів, ягід, птахів, тварин тощо.

Слова з транскрипцією, малюнки, загадки, приказки оформлюються у виді таблиць і розміщуються на стендах. Усе це потім використовується в мовленні.

По закінченні проводяться змагання, конкурси на найкращу розповідь про рідний край. Школярі використовують отримані знання під час проведення екскурсій. Для того, щоб вони проходили цікаво і з користю, слід організовувати різноманітні ігри. Ось одна із них. Група поділяється на дві команди: команда квітів та команда дерев. Квіти та дерева називають свої ознаки: red, green, little, tall тощо. По різним ознакам можна вгадати, що це за квітка або дерево. Ігри можуть урізноманітнюватися.

У зв'язку з введенням 12-бальної системи оцінювання, а разом з нею, і обов'язкового підсумкового контролю після кожної вивченої теми, доцільно час від часу проводити конкурси та змагання замість традиційних контрольних робіт. Так, при контролі навичок говоріння можна провести конкурс на краще вміння говорити з даної теми або обговорювати ту чи іншу проблему (в старших класах). Вчитель може почати урок наступним чином: "Діти, сьогодні ми проведемо конкурс і вирішимо, хто з вас найкраще за усіх може ставити запитання та відповідати, описувати малюнки та робити свої власні висловлювання". Більшість учнів, - учасники конкурсу, будуть виконувати завдання вчителя, а троє школярів увійдуть до складу журі. Один буде слідкувати за логічністю висловлювань, другий – за повнотою висловлювань, а третій – за кількістю реплік у діалозі та фраз при описанні.

Розвиток мовлення можна перевірити наступним чином: учні викликаються по парам і отримують певні завдання. Перший режим роботи пропонується такий: учень 1 - учень 2. Це складання діалогів по темі, що перевіряється. Наприклад, по темі "Спорт" у 7-му класі можна запропонувати декілька карток, які мають на меті складання діалогів по підтемам:

- My favourite kind of sport.
- The best sportsman of our class.
- Our last sports competitions.

Після цього вони по черзі описують малюнки. Потім запрошується наступна пара і працює у такому ж режимі. Журі має уважно слідкувати за виконанням програмних вимог: кількість фраз, логічна послідовність, граматичні навички. Такий урок проводиться чітко, у досить швидкому темпі, щоб вчитель мав змогу перевірити усіх учнів.

По закінченню конкурсу підбиваються підсумки, виставляються бали по 12-бальній системі оцінювання знань та навичок. Робота членів журі також оцінюється, згідно їх активності та кількості помічених помилок. Така форма підсумкового контролю дає можливість підвищити інтерес до роботи, активізувати мовну та розумову діяльність під час уроку та виявити рівень їх мовленнєвої підготовки.

Описані вище умови, сприяють підвищенню ефективності самостійної роботи, а наведені форми проведення позакласних заходів та приклади завдань, що застосовуються на уроках, виховують у школярів працелюбність, старанність, відповідальність кожного перед цілим колективом, прививають зацікавленість до предмету, а найголовніше, виступають тим чинником, котрий дозволяє підтримати і закріпити цей інтерес на досить тривалий час.